

Ders: 55

Konu: Komşuluk İlişkileri 2

Bir önceki dersimizde giriş yaptığımız Komşuluk İlişkileri konumuza kaldığımız yerden devam ederek dersi tamamlamak istiyoruz. Komşuluk İlişkileri ile ilgili bazı hususları maddeler halinde izah edeceğiz. Şöyle ki:

1. Komşunun Eziyetine Sabretmek

Sabır, eza, cefa, musibet ve ibadetlerin zorluklarına dayanmak, acizlik göstermemek demektir. Kur'an-ı Kerim'in bir çok yerinde sabır konusu ele alınmakta ve sabra sarılma tavsiye edilmekte; hatta emredilmektedir.¹

Rasûlullah (s.a.v), karşılaşılan güçlüklerde sabredilmesi gerektiğini ifade ediyor² ve bu noktada gerçek sabrın ölçüsünü şöyle beyan buyuruyor:

الصَّبْرُ عِنْدَ الصَّدْمَةِ الْأُولَى

“Sabır, (musibetin, felaketin) geldiği ilk andadır.”³

وَمَا أُعْطِيَ أَحَدٌ مِنْ عَطَاءٍ خَيْرٍ وَلَا أَوْسَعُ مِنَ الصَّبْرِ

“Hiç kimseye sabırdan daha hayırlı ve daha geniş bir bağışta bulunulmamıştır.”⁴

Bizzat kendisinin hayatını incelediğimizde görürüz ki, karşılaştığı onca güçlüğü karşı sabır ve teenni ile göğüs germiştir.⁵

Dinimiz, kendine inananlara öfkeyi değil sekineti, teenniye, sabrı tavsiye ve hatta emretmektedir.⁶ Çünkü karşılaşılan olumsuz bir davranışa öfke yerine, sabırla tahammül bir çok defa güzel dostlukların başlangıcı ve başarıya ulaşmanın en güzel yolu olabilir.

Nitekim,

وَلَا تَسْتَوِي الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ

“İyilikle kötülük bir olmaz, Sen (kötülüğü) en güzel bir şekilde önle. O zaman seninle arasında düşmanlık bulunan kimse, sanki candan bir dost olur.”⁷ âyeti bu gerçeği gayet güzel izah buyuruyor.

İslam Dini, toplumun ahenk içinde yürümesi için bütün tedbirleri alır. Komşuluk ilişkileri açısından da bir çok önlemleri alır. Örneğin, Dinimiz, bir yandan komşulara eza edilmemesini, onlara iyi davranılmasını emrederken, diğer yandan da, komşulardan gelecek olumsuz davranışlara, kötülük ve zararlara mümkün olduğunca sabırla karşılık verilmesini tavsiye etmektedir. Allah'ın sevdiği üç kısım insanın özelliklerini anlatan Peygamber Efendimiz (a.s), onlardan birisinin de komşusunun kötülüklerine sabreden insan olduğunu izah sadedinde şöyle buyurmaktadır:

وَالرَّجُلُ يَكُونُ لَهُ الْجَارُ يُؤْذِيهِ جَوَارُهُ فَيَصْبِرُ عَلَىٰ آدَاءِهِ حَتَّىٰ يَفْرَقَ بَيْنَهُمَا مَوْتٌ أَوْ ظَعْنٌ

(Allah'ın sevdiği kimselerden üçüncüsü de) bir adamdır ki, kendisine eziyet eden bir komşusu vardır. O da bu eziyetlere sabreder. Nihayet ölüm yahut göç etmek aralarını ayırır.”⁸

Elbette komşuluk hakları sadece onlardan gelecek eza ve cefaya sabretmekten ibaret değildir. Bu işin negatif boyutunu oluşturur. Bir de bu konunun pozitif tarafı vardır ki, bu anlamda da bir Müslüman olarak aktif olmak durumundayız. Yani iyi bir komşuluk için sadece komşuya zarar vermemek yetmez, komşulara iyilik yapmak ta lüzumludur. Bu hususta da Allah'ın Rasûlü (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ جَارَهُ

¹ bk. En'âm, 6/34; Ahkâf, 46/35;Tâ-Hâ, 20/130; Rûm, 30/60;Lokmân, 31/17; Meâric, 70/5.

² Buhârî, Zekât, 5 0, I, 129.

³ Buhârî, Cenâiz, 32, II, 79.

⁴ Müslim, Zekât, 124; II, 729.

⁵ Örnek olarak bk. Buhârî, Bed'ül-Halk, 7, IV, 81- 85.

⁶ Âl-i İmrân, 3/200;Bakara, 2/153,155; Zümer, 39/10; Şûrâ, 42/43.

⁷ Fussilet, 41:34

⁸ Ahmed, V, 151.

"Kim Allah'a ve ahiret gününe inanıyorsa komşusuna iyilik etsin."⁹

2. Komşu Değil, Bitişik Yabancılar!!!

Günümüzün getirdiği bazı hayat şartları, insanları "aynı toplumda bir ve beraber yaşayan yabancılar" haline getirmiştir. Zorunlu kimi ilişkilerin haricinde herkes kendi işi ile meşgul olmakta ve insanlar birbirleriyle uzun boylu ilişkilere girmemektedir. Sözgelimi, yıllarca aynı apartmanda yaşayan insanların bir çoğunun birbirleriyle tanışmaması, komşuluk ilişkilerine girmemesi çokça şahit olunan bir durumdur.

Şu bir gerçektir ki, sosyal hayat anlayış ve yaşayışımız bir çok yönü ile değişmiş veya değişecektir. Bu durum kaçınılmazdır. Ancak bu değişikliklerin bizi biz yapan değerlerimizden bir kısmını alıp götürmesine izin vermemeliyiz ve duyarlı davranmalıyız. Aynı çatı altında bulunan komşuların birbirleriyle olan ilişkilerini geliştirmelidirler.

Komşuluk ilişkileri, aslında tabii ilişkilerdir. Bu tabiiliği devam ettirecek imkanları aramak gerekir. Merdivende karşılaşılan bir apartman komşusuna verilecek bir selam, gösterilecek bir güler yüz, samimi bir hal-hatır sorma, gerektiğinde ihtiyaçların sorulması komşular arasında oluşacak sıkı bağların ilk adımı olabilir. İşte bu tür davranışları dinimiz, sadaka olarak değerlendirmektedir. Kur'an-ı Kerim, buna şu şekilde işaret etmekte ve bir çift güzel sözün önemine dikkatlerimizi çekmektedir:

قَوْلٌ مَّعْرُوفٌ وَمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ مِّنْ صَدَقَةٍ يَتْبَعُهَا أَدْوَىٰ وَاللَّهُ عَنِّي حَلِيمٌ

"Güzel söz ve bağışlama, arkasından incitme gelen sadakadan daha iyidir. Allah zengindir, acelesi de yoktur."¹⁰

Peygamber (s.a.v.)'in şu mübarek sözü de bu gerçeğe işaret buyurmaktadır:

الْكَلِمَةُ الطَّيِّبَةُ صَدَقَةٌ

"Güzel söz sadakadır."¹¹

Mal, para ve servetlerin tamir edemediği nice kırık kalpleri, bir "selam" sözcüğü, bir "nasılsınız" ibaresi veya bir sevgi ve şefkat sözcüğü tamir etmektedir.

Hz Âişe (r.a) anlatıyor:

قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ لِي جَارَيْنِ فَأَيُّهُمَا أُهْدِي قَالَ إِلَىٰ أَقْرَبِهِمَا مِنْكَ بِأَبَا

"Ya Resûlallah, dedim; iki komşum var, (öncelikle) hangisine hediye sunayım?" Allah'ın Resulü; 'kapısı sana daha yakın olana', buyurdular."¹²

Komşular arası ilişkilerin sıcak ve canlı tutulması için fırsatlar iyi kullanılmalıdır. Böyle olursa komşuluk bağları güçlenir ve gelişir. Komşulara ikram bu fırsatlardan bir tanesidir. Bundan dolayıdır ki, sahabelerden Ebu Zer (r.a.) in rivayetine göre sevgili Peygamberimiz, Ebu Zer (r.a)'a şöyle nasihat etmiştir:

يَا أَبَا ذَرٍّ إِذَا طَبَخْتَ مَرْقَةً فَأَكْثِرْ مَاءَهَا وَتَعَاهَدْ جِيرَانَكَ

Ebu Zer! Çorba pişirdiğin zaman suyunu fazla koy ve komşularını da gözet."¹³ Hadis-i şerif, imkansızlıklar içinde dahi, komşularla iyi ilişkilerin kurulması ve devam etmesi için her fırsatı değerlendirme noktasında son derece ilginç bir örnek sunmaktadır.

3. Komşuları Ziyaret

Komşular arası ilişkileri sıcak ve canlı tutmanın bir yolu da zaman zaman karşılıklı ziyaretleşmelerdir. Ziyaretleşmeler, davet üzerine gerçekleşirse daha yapıcı olur. Nitekim Hz: Peygamber (s.a.v.), إِذَا اجْتَمَعَ الدَّاعِيَانِ فَأَجِبْ أَقْرَبَهُمَا بِأَبَا فَإِنَّ أَقْرَبَهُمَا بِأَبَا أَقْرَبُهُمَا جَوَارًا فَإِذَا سَبَقَ أَحَدُهُمَا فَأَجِبْ "Aynı vakit için iki komşundan davet alırsan önce daha yakın olanın davetine git.

⁹ Buhârî, Edeb, 31; VII, 79.

¹⁰ Bakara, 2:263

¹¹ Müslim, Zekât, 56; II, 699.

¹² Buhari, Edeb, 32. VII, 79.

¹³ Müslim Birr 143. III, 2025.

"Aynı vakit için ayrı zamanlarda davet edilersen, önce davet edenin davetine git" ¹⁴ buyurarak buna işaret buyurmuştur.

İmam Gazali (rhm.) komşular arası ilişkilerin çerçevesini İslami bakış açısı ile çizerken şunları ifade eder:

"Komşuluk hukuku, sadece komşuya eza etmemekle yerine getirilmiş olmaz, ayrıca eza ihtimali olan şeylerden de kaçınmak gerekir. Bu da yetmez;

- Komşuya yumuşaklıkla muamele etmek, ona iyi ve güzel davranmak.
- Komşuyla karşılaşınca ona selam vermek,
- Hastalandığında onu ziyaret etmek,
- Bir musibetle karşı karşıya kaldığında taziyede bulunmak,
- Sevinçli anında onu tebrik etmek, sevincine ortak olmak,
- Hatalarını görmezlikten gelmek, mahremine bakmamak, uzakta bulunduğu evine göz kulak olmak, çocuklarına lütufkar davranmak,
- Din ve dünya ile ilgili bilmediği konularda ona yol göstermek.¹⁵

4. Komşunun Şahitliği Allah Katında da Makbuldür

Bir komşunun diğer bir komşusu hakkındaki olumlu ya da olumsuz kanaat belirtmesi veya şahitliği Allah katında da bir kriter olma özelliğine sahiptir. Hz. Peygamber (s.a.v.) buna işaret buyurarak şöyle buyurmuştur:

مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَمُوتُ فَيَشْهَدُ لَهُ ثَلَاثَةٌ أَهْلَ أَبِيَاتٍ مِنْ جِيرَانِهِ الْأَدْنَى بَخِيرٍ إِلَّا قَالَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى قَدْ قَبِلْتُ شَهَادَةَ عِبَادِي عَلَى مَا عَلِمُوا وَغَفَرْتُ لَهُ مَا أَعْلَمُ

*"Bir Müslüman ölür de en yakın komşularından üç kişi onun hakkında iyi şahitlikte bulunursa Allah Teâlâ şöyle buyurur: 'Bildikleri şey konusunda kullarımın şahitliğini kabul ettim', Yahut, 'Kulumun bildiğim günahlarını affettim.'*¹⁶

Konu son derece önemlidir. Böyle bir şahadet ve kanaati komşularda oluşturmak için bir gayret içine girmek gerekir. Bunun yolu ise, Kuran ve sünnet çizgisinde komşuluk ilişkileri kurmak ve sürdürmektir.

Hz. Peygamber (s.a.v.), iyi komşuluk ilişkilerini, ülkenin imarına etki eden, hatta ömrü uzatan sebepler arasında saymıştır. Buna işaret eden hadis-i şerifi Hz. Âişe (r.a) validemiz anlatıyor:

Rasûlullah bana şöyle dedi:

مَنْ أُعْطِيَ حَظَّهُ مِنَ الرَّفْقِ فَقَدْ أُعْطِيَ حَظَّهُ مِنْ خَيْرِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَصِلَّةِ الرَّجِمِ وَحُسْنِ الْخَلْقِ وَحُسْنِ الْجَوَارِ يَعْمُرَانِ الدِّيَارَ وَيَزِيدَانِ فِي الْأَعْمَارِ

*"Kime yumuşak huyluluktan nasibi verilmişse dünya ve ahiret iyiliğinden de payı verilmiş demektir. Akrabalık bağlarını gözetmek, güzel ahlak ve iyi komşuluk ilişkileri oluşturmak ülkeyi imar eder ve ömrü arttırır."*¹⁷

5. Kendi Nefsimiz İçin Sevdığımızı Komşularımız İçin de Sevmeliyiz

Bir insan olarak, komşularımızın da insan olduklarını ve onların da nefislerinin bulunduğunu unutmamak gerekir. Bir şeyi kendimiz için bir hak olarak görüyor isek, komşularımız için de bunu bir hak olarak görmeliyiz. Bunun teori ve pratiğini İslam gayet güzel oluşturmuştur.

لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ

*"İçinizden bir kimse kendisi için arzuladığını mümin kardeşi için de arzulamadıkça kamil imana ulaşamaz."*¹⁸ buyururken Peygamber Efendimiz (a.s) bunu öngörmüştür. Çünkü komşularımız, kara gün dostlarımız ve can yoldaşlarımızdır. Hayat komşularla daha güzeldir.

¹⁴ Ebû Dâvûd, Et'ime, 9, IV, 134.

¹⁵ Gazâlî, *İhyâü Ulûmiddîn*, II, 271-272. Kahire, 1386 .

¹⁶ Ahmed, II, 408-409.

¹⁷ Ahmed, V, 291; VI, 159.

Komşuların bizden hoşnut olmaları, Allah'ın da bizden hoşnut olmasına sebep olur. Kendisi ile, çevresi ile barışık olan insan, sağlıklı bir ruh yapısına sahiptir demektir. Bunun zıddı ise, dengeli bir hayattan mahrum olmak demektir. Her şeyde dengeyi gözeten dinimiz, komşuluk ilişkilerinde de dengeli olmamızı bizden istemektedir. Efendimiz (a.s), bütün insanlarla ve hususiyetle de komşularımızla ilişkilerimizin olması gerektiği şekli şöyle buyurarak ifade eder:

لَا تَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوا وَلَا تُؤْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا

“İman etmedikçe cennete giremezsiniz. Birbirinizi sevmedikçe de gerçek manada iman etmiş olamazsınız.”¹⁹

تَرَى الْمُؤْمِنِينَ فِي تَرَاحِمِهِمْ وَتَوَادِهِمْ وَتَعَاطِفِهِمْ كَمَثَلِ الْجَسَدِ إِذَا اشْتَكَى عَضُوًا تَدَاعَى لَهُ سَائِرُ جَسَدِهِ بِالسَّهْرِ وَالْحَمَى

“Birbirlerini sevmekte, birbirlerini acımakta ve birbirlerine şefkat hususunda müminler adeta tek bir vücut (beden) gibi görürsün. Mümin bir uzvundan şikayet ederse, vücudun diğer uzuvları da uykusuzluk ve ateşle ona iştirak ederler.”²⁰

إِنَّ الْمُؤْمِنَ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبُنْيَانِ يَشُدُّ بَعْضُهُ بَعْضًا

“Müminin mümine göre konumu, parçaları (bölümleri) birbirini destekleyen bir tek bina gibidir.”²¹

İşte müminler olarak, komşuluk ilişkilerimizde bu peygamberi uyarılara dikkat edersek sağlıklı bir toplum olma imkanına kavuşmuş oluruz.

Alınacak Dersler:

1. Komşularımıza eziyet etmeyeceğiz, eziyete uğramış isek sabredeceğiz.
2. Kötülükleri iyilikle savuşturacağız.
3. İlişkileri en yakın komşudan başlatarak daireyi genişleteceğiz.
4. Komşularla en azından selam ve musafahayı esirgemeyeceğiz. Zaman zaman ziyaretleşeceğiz.
5. Nefsimiz için sevdiğimiz bir şeyi komşumuz için de isteyeceğiz.

Ödev:

İlk fırsatta uzun süredir ev ziyaretinde bulunmadığınız bir komşunuzu bu hafta ziyaret ediniz.

¹⁸ Buhari, İman 7, I, 9.

¹⁹ Müslim, İmân, 94; I, 74.

²⁰ Müslim, Birr, 66; IV, 1999.

²¹ Buharî, Salat, ,88; I, 123.